

Бойченко Валентина Василівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ПЕДАГОГІЧНЕ МИСЛЕННЯ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

У епоху глобальних перетворень і блискавичних змін, які несе інформаційне суспільство, актуалізується проблема кадрового забезпечення як у соціально-економічній, так і в культурно-освітній сферах. Питання підготовки кадрів на тепер та на майбутнє знаходиться у прямо пропорційній залежності із рівнем розвитку суспільства та добробуту держави. Чим вищий рівень якості освіти – тим вища якість життя суспільства; чим більше можливостей для розвитку науки – тим більше шансів у такої держави на успіх і процвітання.

Слушність такої думки доводить психологічна концепція підготовки фахівця високої кваліфікації, суть якої полягає в тому, що найважливішою цінністю фахівця, яка характеризує вершину досконалості суб'єкта як творчої особистості, є професіоналізм. За тим, якою є культура професіоналізму в усіх сферах життя суспільства можна судити на якому рівні цивілізованості та суспільно-економічного прогресу воно перебуває [4, с. 272–273].

Тому відповідь на запитання якою має бути сучасна освіта для забезпечення розвитку професіоналізму знаходиться у фокусі уваги і вчених-педагогів, і вчителів-практиків, і широкої громадськості. Сьогодні в Україні надзвичайно активно обговорюється проблема модернізації освіти. Метою вищої освіти має бути формування кваліфікованого кадрового потенціалу для задоволення потреб суспільства, ринку праці і держави шляхом створення умов для набуття знань, умінь, навичок і фахових компетентностей у сфері професійної діяльності особистості.

Визначальною складовою фахової компетентності майбутнього вчителя є його професійне педагогічне мислення. Виділяючи психологічний зміст професійного мислення Тарасова О.В. вказує на таку особливість як пряма залежність рівня професіоналізму від розвитку професійного мислення. Автор стверджує, що специфіка професійного мислення залежить від своєрідності задач, що розв'язуються різними фахівцями, разом з тим, якість професійної діяльності чи рівень професіоналізму залежить від розвиненості професійного мислення [3].

Отже, проблема підвищення якості професійної діяльності майбутніх учителів залежить великою мірою від розвитку в них педагогічного мислення.

Педагогічне мислення майбутнього вчителя розглядаємо як інтегративну характеристику, що базується на ґрунтовних знаннях щодо особливостей педагогічної діяльності, забезпечує узагальнене й опосередковане відображення професійної реальності, адекватне висунення і вирішення професійних задач. Його структура включає пізнавальний, мотиваційно-ціннісний, операційний і рефлексивний компоненти.

Також визначає психологічні особливості розвитку професійного мислення у майбутніх вчителів Л.Р. Джелілова. Вона виділяє компоненти професійного мислення вчителів початкової школи: мотиваційний (професійна спрямованість особистості, ставлення до діяльності, прагнення досягти успіху в діяльності); змістово-операційний (загальноінтелектуальний рівень розвитку особистості, системність, обсяг професійних знань, ступінь розвиненості загальнонавчальних і професійних умінь); рефлексивно-самооцінювальний компонент (усвідомленість здійснюваної діяльності, самооцінка, усвідомлення особистісної відповідальності за результати навчання) [1].

Зважаючи на важливість розвиненого педагогічного мислення для професійного становлення майбутнього вчителя, формуванні його професіоналізму, виникає потреба у відповідній підготовці студентів педагогічних вищих навчальних закладів.

У час інтенсивного розвитку технологій сучасне педагогічне мислення майбутнього вчителя повинно бути технологічним. Зазвичай технологічне мислення виокремлюють як особливий вид технічного мислення (Б.І. Безпалько, С.М. Василевський, Н.П. Єрастов, Т.В. Кудрявцев, М.Ф. Масленніков, В.А. Моляко та ін.). Професійне технічне мислення розглядають як сукупність послідовних мисленнєвих дій, спрямованих на відображення у свідомості людини технічних процесів і об'єктів, принципів їх будови та використання технічних понять і образів [3].

Взявши за основу зазначене вище, визначаємо технологічне мислення майбутнього педагога як сукупність послідовних мисленнєвих дій, спрямованих на відображення у свідомості процесів педагогічного проектування, принципів організації та проведення навчального процесу, що гарантує успіх педагогічної діяльності. Технологічний підхід передбачає формування такого інтелектуального уміння як системний спосіб мислення.

Мислити технологічно – це вміння усвідомлено керувати своїми діями у вирішенні будь-якої проблемної ситуації; вміння чітко уявляти собі весь комплекс явищ, які спостерігаються у процесі професійної педагогічної діяльності як системи; володіти новітніми ефективними педагогічними технологіями. Специфіка технологічного мислення потребує відповідного підходу до формування цього інтелектуального вміння.

Формування технологічного мислення є важливим аспектом розвитку сучасного професійного педагогічного мислення майбутніх учителів; може здійснюватися як під час аудиторної, так і позааудиторної роботи. Це, насамперед, тренінгові форми роботи зі студентами під час практичних занять, на спеціальних науково-практичних семінарах тощо. Використання тренінгу є ефективним, тому що це організаційна форма навчально-виховного процесу, яка, спираючись на досвід і знання її учасників, забезпечує ефективне використання різних педагогічних методів за рахунок створення позитивної емоційної атмосфери та спрямовується на отримання сформованих навичок і життєвих компетенцій [2, с. 456].

Під час тренінгу є можливість вчитися, виконуючи практичні дії, також здійснюється засвоєння чіткої поетапності дій при засвоєнні наприклад: інтерактивних технологій, технології проектного навчання, технології «Розвитку критичного мислення», методу Кейс-стаді (case-study) та ін..

Отже, можемо зробити висновок, що проблема підвищення якості професійної діяльності майбутніх учителів, їхнього професіоналізму великою мірою залежить від сформованості педагогічного мислення. Важливим аспектом розвитку сучасного професійного педагогічного мислення є його технологічність як процес вирішення задач з програмування, проектування, конструювання, моделювання, спрямованих на упорядкування педагогічного середовища.

Список використаних джерел

1. Джелілова Л. Р. Психологічні особливості розвитку професійного мислення у майбутніх вчителів початкової школи: Автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Л. Р. Джелілова. – Одеса, 2008. – 19 с.
2. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; За ред.З.Н. Курлянд. – 3-тє вид., – К.: Знання, 2007. – 495 с.
3. Тарасова О.В.Психологічний зміст професійного мислення особистості / О.В. Тарасова [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2011/Psihologia/7_82766.doc.htm
4. Щербан Т.Д. Психологія навчального спілкування / Т.Д. Щербан: Монографія. – К.: Міленіум, 2004. – 346 с.